
WERKBEZOEK PRESTON

Community Wealth
Building

Een stadswandeling door Preston
langs CWB-praktijkvoorbeelden

Ru Paré organiseert regelmatig werkbezoeken om mensen met verschillende posities en belangen dezelfde ervaring te bieden. Het doel van een bezoek is om mensen op een inspirerende manier uit hun comfortzone te halen en een dialoog op gang te brengen over hoe we samen kunnen investeren in de gemeenschap.

fotografie en tekst ANNABELLE TEN WOLDE

Op het station van Preston

Een werkbezoek leidt ook tot vervolgstappen en afspraken met de deelnemers:

- verplichte deelname aan bijeenkomsten waarin besproken wordt wat er is opgehaald aan kennis;
- meehelpen aan een publieksevent waarin dit aan organisaties in stadsdeel Nieuw-West gepresenteerd wordt.

Het werkbezoek aan Preston heeft geleid tot de oprichting van Community Wealth Netwerk Nieuw-West. Op die manier worden de kennis en ervaringen niet alleen eigendom van Ru Paré, maar van ons allemaal.

Het was 19 november 2023 en mijn wekker ging veel te vroeg af voor een zondag. Hoe donker het ook nog buiten was, ik stapte goed gehumeurd uit bed. Die dag zou ik namelijk naar Preston reizen, een stad in het noordwesten van Engeland, niet ver van Liverpool. Daarna zou ik doorreizen naar Schotland, waar ik Glasgow en, mijn persoonlijke favoriet, Edinburgh zou bezoeken.

Deze keer ging ik niet op vakantie of op familiebezoek naar onze regenachtige buurlanden. Deze reis was een zogenoemde inspiratietrip, waarin ik me samen met een groep van 25 mensen zou laten onderdompelen in de wereld van Community Wealth Building (CWB), een term die zich in het Nederlands moeilijk laat vertalen naar een veel minder sexy klinkend ‘gemeenschapswelvaart opbouw’. Of misschien iets beter: ‘gemeenschapseconomie’.

VOORBEREIDING

In de dagen voor die vroege zondag probeerde ik me goed voor te bereiden op de CWB-wereld, want veel kaas had ik er tot dan toe niet van gegeten. Wat hield CWB eigenlijk in? En waarom moesten we naar Engeland en Schotland om geïnspireerd te raken? En wie waren de mensen waarmee ik reisde? Gelukkig had ik van Kees Visser van SW-SL de vrijdag voor vertrek leesvoer ontvangen: artikelen en documenten over CWB en een smoelenboek met foto's en namen van de reisgenoten, met daarbij kort beschreven vanuit welke organisatie zij megingen en wat hun functie was.

Na snel het vele pagina's tellende leesvoer te hebben overgeslagen, in de hoop dat het me in Preston allemaal wel duidelijk zou worden, opende ik het smoelenboek. Ik zag dat mijn medereizigers voor de meest uiteenlopende organisaties en afdelingen werkten; van de inkoopafdeling van de gemeente Amsterdam tot aan buurtinitiatieven uit Nieuw-West en van programmamanagers tot kunstenaars. Ook las ik dat ze, ondanks hun uiteenlopende functies, allemaal de behoefte hadden om meer te leren over hoe de buurtbewoners, de markt en de overheid elkaar

konden versterken, en hoe CWB hier het antwoord op zou kunnen zijn.

Weer rees bij mij de vraag: wat houdt CWB precies in? Schoorvoetend besloot ik het eerste artikel van het leesvoer van Kees te openen en begon met lezen.

COMMUNITY WEALTH BUILDING

‘Community Wealth Building biedt een architectuur voor een democratische economie met internationale solidariteit op een moment dat de ongelijkheid in welvaart, klimaatverandering en raciale onrechtvaardigheid vragen om systemische transformatie.’

De bovenstaande zin vond ik in een van de artikelen. Ondanks dat ik de zin heus wel begreep, riep ik mijn assistent ‘ChatGPTineke’ en vroeg haar om een simpelere uitleg. Ze antwoordde: “Community Wealth Building betekent het opbouwen van rijkdom in een gemeenschap. Het biedt een manier om een economie te organiseren waarin iedereen inspraak heeft en die rekening houdt met mensen over de hele wereld. Dit is vooral belangrijk nu, omdat er grote problemen zijn zoals ongelijkheid in rijkdom, klimaatverandering en discriminatie. Deze problemen vragen om grote veranderingen in hoe dingen werken, niet alleen kleine aanpassingen.” Ook leerde ik van het leesvoer van Kees (met wat hulp van ChatGPTineke) dat Preston succesvol het CWB-principe toepast; dit wordt het ‘Preston Model’ genoemd. De stad werd in 2018 uitgeroepen tot ‘most improved city in the UK’ (meest verbeterde stad van Engeland).

DAG 1

Na een zeven uur durende treinreis met diepgaande gesprekken, interessante vraagstukken (“rijden de treinen in Engeland eigenlijk ook links?”), vergeten paspoorten en landschappen die zo uit Harry Potter leken te komen, kwamen we aan in Preston. Daar doken we allen snel ons bed in om de volgende dag eindelijk meer te leren, maar vooral te zien van het Preston Model.

PRESTON

Het was grijs, maar gelukkig droog toen we de volgende ochtend door Preston liepen. We waren op weg naar cityhall, het gemeentehuis, waar we ontvangen zouden worden door Matthew Brown, de drijvende kracht achter het Preston Model. Matthew, die met zijn goed gesneden pak en vilten pet niet zou misstaan op de set van *Peaky Blinders*, vertelde in vlot Engels over de oorsprong, het beleid en het succes van het Preston Model. Volgens Matthew moeten we ons richten op eigendom en nadenken over wie er bepaalt wat er gebeurt in de economie. De macht moet niet in handen zijn van bedrijven of de overheid; werknemers en burgers moeten meer zeggenschap krijgen. Hij benadrukte dat ankerinstituten, coöperaties en *living wages* hierin van belang waren. Terwijl veel mensen in de zaal tijdens zijn snelle Engels instemmend knikten, stond het zweet bij mij op het voorhoofd. Ankerinstituten? Coöperaties? Leefbare lonen? Ik begreep de woorden en hun waarde in het Preston Model maar half. Gelukkig kon ik in de geplande *coffee break*, waarin we thee geserveerd kregen, snel mijn digitale assistent raadplegen.

ANKERINSTITUTIES

Ankerinstituten zijn organisaties die een belangrijke rol spelen in een stad of buurt. Het zijn organisaties die veel mensen, geld of kennis hebben en die niet zomaar weggaan. Voorbeelden van ankerinstituten zijn universiteiten, ziekenhuizen, scholen, musea of gemeenten. In Preston zijn met sommige ankerinstituten afspraken gemaakt over het inkoop- en aanbestedingsbeleid. Door lokaal in te kopen of aan te besteden krijgen de lokale economie en banenmarkt een boost.

COÖPERATIES

Er zijn verschillende coöperaties, zoals werknemerscoöperaties, ondernemerscoöperaties of verenigingen die coöperaties heten. Het verschil tussen de soorten coöperaties zit in wie de leden zijn en wat ze doen. Maar ze hebben ook veel gemeen. Ze hebben allen (op verschillende niveaus) gedeeld eigenaarschap en zeggenschap. En ze proberen allemaal dingen beter of goedkoper te maken voor hun leden. Binnen coöperaties wordt niet alleen aan geld gedacht, maar ook aan wat goed is voor de buurt en groter nog: de wereld. In het Preston Model worden coöperaties aangemoedigd, omdat hiermee de economische democratie zou herstellen. Bewoners hebben meer invloed op hun eigen financiële toekomst. Bovendien zijn coöperatieve ondernemingen socialer, duurzamer, rechtvaardiger, productiever, doorstaan ze crises beter en hebben ze gelukkigere en gezondere leden.

LIVING WAGES

Een *living wage*, leefbaar loon, is een salaris dat iemand in staat stelt om in zijn basisbehoeften en die van zijn gezin te voorzien, zoals voedsel, kleding, huisvesting, medische zorg, onderwijs en een beetje extra voor noodgevallen en sparen. Een leefbaar loon is niet hetzelfde als het minimumloon dat in een land wordt vastgesteld, omdat het minimumloon vaak niet voldoende is om van rond te komen.

Blij met de kennis die ik zojuist had opgedaan, nam ik een slok van de zwarte thee, die inderdaad voor koffie kon doorgaan, en hoorde ik Matthew vragen of we met hem mee wilden gaan. Hij kondigde het einde aan van deze ochtend vol theorie en wilde ons de verbetering van de binnenstad laten zien aan de hand van praktijkvoorbeelden.

MANDALA PRESTON

De groep volgde Matthew door de stad naar de eerste stop: Mandala Preston, een yoga- en welzijnscoöperatie waar Emma Lowther-Wright, een blootsvoetse yogadocent, de groep binnenliet. Toen iedereen tussen de yogamatjes in de kaarsverlichte ruimte stond, begon Emma

enthousiast te spreken, haar handen vlogen mee met haar woorden. *COOPS?* antwoordde ze toen SW-SL directeur Hans Krikke vroeg wat zij van coöperaties vond, *Coops are fab!* (Coöperaties zijn fantastisch!) Ze lachte en vertelde hoe buurtbewoners lessen bij de yogaschool voor elkaar mogelijk maakten. In de avond werden namelijk betaalde lessen gegeven, zodat ze met de opbrengst daarvan overdag gratis activiteiten konden aanbieden, maar ook verzekeringen, materiaal en huur ervan konden betalen. Zo bereikten ze een veel grotere en diverse groep mensen.

SAHARA COMMUNITY CENTRE

Na de yogaschool nam Matthew ons mee naar het Sahara Community Centre. Een centrum dat zich inzet voor de *black and minority ethnic* (BME) *women* (zwarte en etnische minderheidsvrouwen). In een felverlichte zaal luisterden we naar hoe Zafar Coupland, de directeur van Sahara, in een heerlijk ontspannen tempo vertelde hoe de overheid van Preston en zijn organisatie een samenwerking hadden opgezet volgens de principes van het Preston Model. De gemeente van Preston had het lokale aannamebeleid aangemoedigd bij het ankerinstituut NHS (een grote nationale zorgaanbieder) voor een leerwerktraject voor medisch personeel, en Sahara was

daarop ingesprongen: het bood BME-vrouwen de kans om duurzaam werk te vinden waarin ze zich verder konden ontwikkelen. Volgens Matthew was dit een perfect voorbeeld van het Preston Model, waarin de lokale bevolking, lokale werkgevers en de lokale overheid elkaar versterken.

BROOKFIELD RETROFIT COOP

Na het inspirerende verhaal van Zafar nam Matthew ons snel mee naar de volgende coöperatie: Brookfield Retrofit Coop.

NOTE: Brookfield is de naam van de buurt en retrofit betekent het verduurzamen en energie-efficiënt maken van huizen.

Chris Davis, de coördinator van het project, zat in een kleine ruimte vol schilderijen en kunstobjecten aan een bureau met een blad van grote puzzelstukken. “Ik heb een achtergrond in de kunst,” zei hij. Dat verklaarde een hoop. Toen de groep zich in de kleine ruimte had weten te proppen, vertelde Chris hoe de coöperatie was ontstaan nadat hij had gezien hoe de energiecrisis ervoor zorgde dat mensen uit de buurt in financiële problemen kwamen. Hij ging samen met buurtbewoners om tafel om te kijken wat ze zelf konden doen op lokaal niveau. Ze kwamen op het idee om de huizen te gaan verduurzamen. Hiervoor besloten ze echter niet een (duur) bedrijf in te huren, maar buurtbewoners erbij te betrekken en lokale mensen op te leiden tot *retrofitters*. Zo sneed het mes aan twee kanten: niet alleen waren de bewoners door het verduurzamen minder geld kwijt aan energie, maar er werden ook baanmogelijkheden gecreëerd als retrofitter; een baan die in het kader van de klimaatcrisis gegarandeerd is van een vruchtbare toekomst.

WEST VIEW BETTER HEALTH LEISURE CENTRE

Als laatste stop van de drukke dag bracht Matthew ons naar West View Better Health Leisure Centre, een gigantisch recreatiecentrum waar Omar Kahn ons stond op te wachten.

Na een rondleiding door het enorme gebouw leidde Omar ons naar een kantoor waar we in een kring tegen de muur onze plek innamen.

Chris Davis

“Wij zijn geen organisatie voor de community, wij zijn de community,” begon Omar, toen plots zijn telefoon ging. Hij nam op om na wat woorden te hebben gewisseld weer op te hangen. Het bleek niet urgent, maar het had volgens hem ook een kind in de problemen kunnen zijn en daarvoor moet je altijd bereikbaar zijn. “Want,” benadrukte Omar, “wij zijn de mensen die wij helpen.” Omar vertelde vol warmte over het centrum en de community. Over hoe belangrijk het is dat mensen die hulp nodig hebben hun waardigheid kunnen behouden. En hoe samenwerkingen met de gemeente hen hierin helpen. Zo lag er bijvoorbeeld al ongelijkheid op de loer als het gaat om, hoe gek het ook klinkt, de schooluniformen van kinderen. Niet alle ouders hadden namelijk genoeg geld om hun kinderen elke dag met schoon uniform naar school te laten gaan. Bij het Leisure Centre zagen ze het probleem en gingen naar de gemeente van Preston met een missie: ze hadden wasmachines nodig. De gemeente gaf hun het geld, want ze hadden vertrouwen en wisten dat het recreatiecentrum veel meer was dan dat. “Want de gemeente ziet ook,” legde Omar uit met nog een van zijn oneliners, “de kracht is niet het gebouw zelf, maar de mensen erin.”

DAG 2

De wekker ging de volgende dag wederom vroeg. Om half zeven moesten we van Kees verzamelen voor het hotel, want we zouden niet veel later met de trein van Engeland naar Schotland gaan met als eerste stop haar hoofdstad: Edinburgh.

EDINBURGH

In Edinburgh ontmoetten we Neil McInroy, de wereldwijde leider van CWB. Zo imposant en groots als zijn titel ‘wereldleider’ klinkt, zo benaderbaar en betrokken komt hij over. In een kamertje, weggestopt in Greyfriars Charteris Centre, verontschuldigde Neil zich: “We konden niet zo snel een andere ruimte regelen.” Hij ging op een tafel voorin de ruimte zitten en begon met ongekend enthousiasme te vertellen. “In Preston is het anders dan gemiddeld, het is atypisch. Daar hebben ze bijvoorbeeld armoede. Dat willen ze

ombuigen met CWB. En dat kan daar goed, maar ik wil CWB universeel maken, want het is niet overal een shitshow.”

Neil ging op het puntje van de tafel zitten en wij op onze stoelen. Zijn bevologenheid was aanstekelijk. Hij ging verder en vertelde over hoe hij betrokken was bij de overheid van Schotland en hoe hij CWB nationaal probeerde te implementeren. Daarbij maakte hij de kanttekening dat het uitvoeren van CWB in een bestaande economie soms moeilijk is. “You cannot make an omelet without breaking eggs,” zei hij, want in een goed draaiende economie kan het invoeren van CWB-elementen eerst voor problemen zorgen, voordat het succesvol wordt. “In de kern gaat het CWB-model over de stromen van rijkdom en investeringen over de vijf pijlers van Community Wealth Building,” sloot Neil zijn betoog af terwijl hij zijn bril met donker montuur van zijn neus haalde en het met gestrekte arm voor de groep hield. “Maar we moeten blijven

Opweg naar Edinburgh

5 PIJLERS VAN CWB

INCLUSIVE OWNERSHIP INCLUSIEF EN DEMOCRAATISCH

Het doel is hier om meer lokale en sociale ondernemingen te ontwikkelen die de gemeenschap rijker maken. Dit omvat sociale ondernemingen, werknemersbezit en coöperaties.

SPENDING UITGAVEN

Het doel is hier om de voordelen voor de gemeenschap te vergroten door middel van lokale inkoop en opdrachtverlening. Dit betekent het ontwikkelen van goede ondernemingen, het bevorderen van eerlijk werk en het korter maken van de route die de levering of het product moet afleggen.

WORKFORCE LONEND WERK

Het doel is hier om eerlijk werk te stimuleren en een lokale arbeidsmarkt te ontwikkelen die meer is dan 'simpelweg' werk of arbeidskracht.

LAND AND PROPERTY GROND EN ONROEREND GOED

Het gaat hier om het gebruiken en beschikbaar maken van lokale middelen (assets, grond, gebouwen) voor de lokale gemeenschap. Niet per se om er zoveel mogelijk waarde uit te halen, maar vooral om wat al bestaat nuttig te maken voor de gemeenschap.

FINANCE FINANCIËN

Het doel is hier dat investerings-stromen en financiële instellingen lokale mensen, gemeenschappen en bedrijven helpen. Lokale geldcirculatie en fondsen/investeringen voor inclusieve en democratische gemeenschapseconomie zijn hierbij belangrijk.

Na een heerlijke lunch bij een van de vele Indiase restaurantjes die Edinburgh rijk is, liepen we door de prachtige, middeleeuwse binnenstad weg van de Royal Mile richting Arthur's Seat, de bekende heuvel waaromheen Edinburgh is gebouwd. Aan de voet van de heuvel, die ik als kaaskop echt wel een berg vind, was onze volgende stop: het parlamentsgebouw van Schotland.

SCOTTISH PARLIAMENT BUILDING

In het parlamentsgebouw volgden we na een grondige veiligheidscontrole via sluip- en kruiproutes een ambtenaar naar een ovale kamer waar we plaats mochten nemen aan een ruimtevullende tafel waarop voor elke comfortabele stoel een microfoonje stond. Toen iedereen zat, kwam niet veel later Tom Arthur binnen. Hij nam plaats op de lege stoel aan de kop van de tafel en stelde zich voor als de minister voor Community Wealth and Public Finance. We waren onder de indruk. Van de ruimte. Van hem. Een minister speciaal aangesteld voor CWB, dat leek voor Nederland in het huidige politieke klimaat een verre droom. Nu kan ik niet zeggen dat ik met veel ministers om tafel heb gezeten (nul), maar hij sprak zoals ik had verwacht: met heel veel woorden. Uit de volzinnen maakte ik echter wel op hoe hij hart had voor de zaak en CWB zag als middel om de economie te democratiseren. Ook vertelde hij over hoe de implementatie van CWB een lang proces is. Het moet namelijk in de cultuur opgenomen worden, maar ook de wetgeving moet aangepast worden. Tom vertelde dat hij een rapport of scan wilde maken over de krachten en mogelijkheden van een lokale gemeenschap, zodat hij vanuit nationaal niveau de

steden en dorpen kon helpen om met CWB aan de slag te gaan. Tom wilde de gemeenschap het gevoel geven dat "things will not be done to them, but with them."

In gesprek met Tom Arthur in het parlamentsgebouw Edinburgh

DAG 3

De derde ochtend werd het ons gegund uit te slapen, want onze trein zou pas om 9:15 uur vertrekken. Ditmaal richting Glasgow, het industriële zusje van Edinburgh.

Daar waar Edinburgh zo van een Schotse Anton McPieck-kaart geplukt lijkt te zijn, is Glasgow rauw en grauw.

SCOTTISH GOVERNMENT OFFICE

In het overheidsgebouw van Glasgow ontmoetten we Julie McLachlan en Lorraine Wipe. De twee vrouwen zijn verantwoordelijk voor de CWB-wetgeving, het beleid en de uitvoering in heel Schotland. Ze legden uit hoe CWB strijdt tegen verschillende onderwerpen, zoals klimaatverandering, armoede, ongelijkheid of het leeglopen van dorpen, maar ook strijd voor lokaal ondernemerschap. Onderwerpen waar zowel rechtse als linkse partijen zich in kunnen vinden. CWB is 'place-based'. De kracht, opbrengst en het welzijn van een gemeenschap worden benut en verdeeld binnen diezelfde gemeenschap. Ook in het wantrouwen in de politiek biedt CWB een oplossing. Het zou namelijk de stem en de macht weer teruggeven aan de burgers.

COMMUNITY ENTERPRISE IN SCOTLAND

Het laatste bezoek van die dag en van de reis was bij CEIS (Community Enterprise in Scotland). Als sociale onderneming verzorgen zij de financiering en praktische ondersteuning voor allerlei vormen van sociale bedrijvigheid.

Nog voordat een medewerker van CEIS kon uitleggen wat dit precies inhield, startte er in de groep een discussie. In Nederland blijkt er voor sociale ondernemingen (nog) geen wettelijk vastgelegde rechtsvorm te zijn. Al zou er in Amsterdam wel een definitie door de gemeente vastgesteld zijn die zegt dat je iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst moet hebben. De definitie die ze in Schotland hanteren is echter een stuk strenger: er mag geen winst gemaakt worden die wegvloeit uit de lokale gemeenschap. Ik probeerde de ingewikkelde, wetstechnische discussie te begrijpen en was blij toen het gesprek stopte (uitkomst discussie: geen uitkomst). De

medewerker van CEIS ging verder. Hij vertelde over een klein valleidorpje, Newcastleton, diep gelegen tussen de groene bergen in het zuiden van Schotland. Het dorpje had het al jaren moeilijk en steeds meer mensen trokken weg. Er was namelijk niets te doen en wat er was, leek met de dag minder te worden. Bedrijven vertrokken en belangrijke faciliteiten verdwenen. Totdat de bewoners van Newcastleton, gesteund door CEIS, het heft in eigen handen namen en de macht van de overheid naar zich toe trokken: ze kochten land en faciliteiten van de overheid over.

Een inspirerend verhaal in het kantoor van Community Enterprise in Scotland (CEIS)

De lokale gemeenschap bouwde huizen naar de behoefte van de lokale bevolking, herbouwde zelf het centrum van de stad en faciliteiten die dreigden te verdwijnen, kochten ze op, zoals het enige benzinestation van het afgelegen valleidorpje. De bewoners hadden invloed op de inrichting van hun eigen dorp. Het resultaat: Newcastleton bloeide op en het aantal bewoners groeide. Om mij heen zag ik mensen hun hoofd schudden en knikken. Het is een mooi concept, zeiden sommigen, maar in Nederland (wettelijk) gezien gewoon niet mogelijk. Ja, zeiden anderen, onder iets andere constructies zou dit moeten kunnen. Ik zat erbij en keek ernaar, wist te weinig om er iets zinnigs over te zeggen. "Laten we uitzoeken wat mogelijk is," hoorde ik iemand opperen en ik geloof dat ik het daarmee eens was.

DAG 4

Moe maar voldaan van onze dagen vol informatie en inspiratie ging onze groep de volgende ochtend weer naar huis. Enkelen met de trein, want duurzamer, en anderen met het vliegtuig, want er moest diezelfde middag weer in Nederland gewerkt worden. En in Amsterdam zeiden we elkaar geen vaarwel, maar tot ziens.

Inmiddels is de reis enige tijd geleden, maar het voelt als gisteren dat we in Preston Matthew met vilten pet in sneltreinvaart hoorden over hoe ze in Preston hun problemen met CWB overwonnen en zelfs ombogen naar een succes. Ook zie ik Omar in het Leisure Centre glashelder voor me. Of Neil McInroy, voorovergebogen op tafel met zijn aanstekelijke enthousiasme en 'CWB-bril' in

de hand. Emma Lowther-Wright, de blootsvoetse yogadocent, of Chris Davis aan de puzzelstuktafel, Tom Arthur, de Schotse politicus die de gave had alles en niets in één zin te vatten, en alle anderen die we op onze reis hebben ontmoet.

Terug in Amsterdam Nieuw-West zie en herken ik veel bij organisaties en initiatieven wat goed binnen de CWB-filosofie past en werkt, maar ook mis ik de connecties, samenhang, steun en structuur vanuit de overheid, zoals dat in ons groene buurland wel het geval is. Daar zie ik dan ook nog een uitdaging voor ons. Gelukkig was daar mijn assistent 'ChatGPTineke' weer die mij gerustelde met de woorden: 'De grootste uitdagingen in het leven leveren ons de grootste kansen'. En gelijk heeft ze.

#ProudPreston

De groep deelnemers voor het
West View Better Health Leisure Centre